

EESTI ARHITEKTUURIVÕISTLUSTE JUHEND

EALi eestseisuse poolt kinnitatud ja kasutusele võetud 11.12.2008

I JUHENDI SISU

- 1.1. Eesti arhitektuurivõistluste juhendi (edaspidi: juhend) on koostanud Eesti Arhitektide Liit (EAL), lähtudes headest tavadest, arhitektuurivõistluste korraldamise tavast, Eesti Vabariigi seadustest ning Euroopa Arhitektide Nõukogu (ACE) ja Ülemaailmse Arhitektide Liidu (UIA) järgmistest soovitustest ja juhistest:
 - 1.1.1. ACE dokument „Euroopa riigihangete õigusaktid ja arhitektuuriteenused. Soovitused ja juhised riiklikusse seadusesse ülevõtmiseks“ („*Architects' Council of Europe: European Public Procurement Legislation and Architectural Services Recommendations and Guidelines for Transposition to National Law*“), 20. november 2004;
 - 1.1.2. UIA välja antud UNESCO soovitused rahvusvahelisteks arhitektuuri- ja linnaplaneerimiskonkurssideks (*UIA Guide for International competitions in architecture and town planning. UNESCO Regulations. Terms of application*), jaanuar 2000.
- 1.2. **Arhitektuurivõistlus** (lühendatult: võistlus) korraldatakse võistlusülesandele parima lahenduse saamiseks arhitektuuri või planeeringu valdkonnas. Juhend kirjeldab põhimõtteid ja protsessi, mille alusel korraldatud arhitektuurivõistlus on hea tava kohane.
- 1.3. Arhitektuuri või planeerimise valdkonnas korraldatav **ideekonkurss** on riigihangete seaduse (RHS) tähenduses samaväärne arhitektuurivõistlusega. Ideekonkursi korraldamisel järgitakse hea tava kohaselt käesolevat juhendit, arvestades riigihangete eripäradega.
- 1.4. Käesolevat juhendit on soovitatav järgida ka sise- ja maastikuarhitektuuri, disaini, monumentaalkunsti ja teiste samataoliste võistluste korraldamisel.
- 1.5. Juhendi eesmärk on hoida arhitektuurivõistluste korraldamisel pikaajalise kogemuse alusel kujunenud tavadid, mille järgi:
 - 1.5.1. arvestatakse arhitekti kutse, arhitektuuri valdkonna ja teenuse eripära;
 - 1.5.2. kaasatakse võistluse korraldamisse ja otsuste tegemisse piisav hulk tunnustatud spetsialiste;
 - 1.5.3. tagatakse nii võistluse professionaalsus kui ka aus ja vaba konkurents;
 - 1.5.4. langetatakse otsused kvaliteedikriteeriumide alusel, tagades sedakaudu arhitektuuriteenuse ning ühtlasi kogu ehitatava keskkonna püsivalt kõrge kvaliteet;
 - 1.5.5. tagatakse võistlusest osavõtjatele ja võistlustööde autoritele nende õiguste kaitse.

II JUHENDI PÕHIMÕISTED

- 2.1. **Võistlustöö** (riigihanke puhul RHSi mõistes **ideekavand**): võistlusele esitatav terviklik teos, mille moodustavad arhitektuurne graafika, lahendust lahtimõtestavad tekstilisad, maketid, installatsioonid jms.
- 2.2. **Autorid**: füüsilised isikud, kes on võistlustöö loonud ning kellele kuuluvad teose isiklikud õigused. Autorid nimetatakse võistlustöö nimekaardil. Ühise autorsuse puhul on võistlustöö loonud kaks või enam isikut oma ühise loomingulise tegevusega.
- 2.3. **Võistlusest osavõtja** (samaväärsed mõisted: **võistleja**, **pakkuja**): füüsiline või juriidiline isik, kes on nimetatud võistlustöö nimekaardil ja kvalifitseerimisdokumentides eesmärgiga sõlmida selle isikuga leping töö jätkamiseks pärast võistlust.
- 2.4. **Võitja**: isik, kes saab võistluse tulemusel õiguse sõlmida leping töö jätkamiseks pärast võistlust. Hea tava kohaselt pole arhitektuurivõistlusel võitjaid rohkem kui üks.

- 2.5. Võistlustingimused:** lepingulise iseloomuga dokumentide terviklik kogum, mis reguleerib korraldajate ja osavõtjate vahelisi suhteid, sisaldab võistlusprotsessi ja võistlusülesande kirjeldust ning kõiki muid korraldajate poolt osavõtjatele üleantavaid materjale.
- 2.6. Võistluse peakorraldaja** (riigihanke puhul RHSi mõistes **hankija**): füüsiline või juriidiline isik, kes on huvitatud parima arhitektuurse lahenduse saamisest ning kelle algatusel võistlus korraldatakse.
- 2.7. Võistluse korraldajad:** füüsilised või juriidilised isikud, kes on huvitatud parima arhitektuurse lahenduse saamisest ning kellega koostöös võistlus korraldatakse. Tavapäraselt on avaliku võistluse üks korraldajaid ka EAL.
- 2.8. Võistluse toimkond:** võistluse korraldajate poolt volitatud asjatundjate töörühm, kes korraldab võistlustingimuste koostamise ja võistluse protseduurilise läbiviimise.
- 2.9. Žürii:** asjatundjate, korraldajate ja huvitatud isikute esindajate kogu, kes hindab võistlustöid lahenduse professionaalsust ja kvaliteeti kirjeldavate hindamiskriteeriumide alusel ning selgitab välja paremusjärjestuse ja võitja.
- 2.10. Kvalifitseerimiskomisjon** (samaväärne mõiste: **erikomisjon**): vähemalt kolmeliikmeline sõltumatu asjatundjate kogu, kelle tööks on üksnes võistlusest osavõtjate kvalifitseerimine vastavalt tingimustes nõutud kvalifitseerimiskriteeriumidele enne žürii töö algust. Kvalifitseerimiskomisjoni liikmed ei osale žürii töös ning tagavad võistlustööde anonüümsuse.

III VÕISTLUSE VORM

Üldjuhul on arhitektuurivõistlus vormilt **avalik üheetapiline Eesti arhitektuurivõistlus**. See tähendab, et võistlust tutvustatakse Eesti meedias ning võistlus on avatud võrdselt kõikidele tingimustes määratud kvalifikatsiooniga isikutele; võitja valitakse ühes etapis ja võistluse keeleks on eesti keel.

Erandjuhtudel võib selle asemel korraldada arhitektuurivõistlusi, mille vorm kujuneb kombineerituna järgmistest variantidest:

- kutsutud või avalik-kutsutud võistlus (avaliku võistluse asemel);
 - mitmeetapiline või eelvalikuga võistlus (üheetapilise võistluse asemel);
 - rahvusvaheline võistlus (Eesti võistluse asemel).
- 3.1. Kutsutud võistlus** (riigihanke puhul RHSi mõistes **piiratud osalejate arvuga ideekonkurss**), mille puhul valivad võistluse korraldajad võistlusest osavõtjad ise välja. Riigihanke puhul peab tingimustes määratlema ka kriteeriumid, mille alusel kutsutakse võistlejad osalema. Kutsutud võistlus korraldatakse juhul, kui on tegemist vähemtähtsa objekti või kohaga või väga spetsiifilisi teadmisi, kogemusi ja oskusi nõudva võistlusülesandega. Kutsutud võistlust ei tohi kasutada konkurentsi vältimiseks. Heade tavade hulka ei kuulu kutsutud võistluse korraldamine olulise esindusliku objekti või koha ideelahenduse või eskiisi saamiseks.
- 3.2. Avalik-kutsutud võistlus** on avaliku ja kutsutud võistluse kombinatsioonina korraldatav arhitektuurivõistlus, mille eesmärk on kaasata avalikule võistlusele tunnustatud või kitsast spetsiifikat valdavaid arhitekte. Avalik-kutsutud võistlus on soovitatav korraldada ka siis, kui võistlus on seotud sama objekti varasematel arhitektuurivõistlustel edukalt osalenud arhitektidega või kui hoone või kompleksi ümberehitamisel kaasatakse selle varasemad autorid. RHS niisugust vormi ette ei näe, mistõttu on see soovitatav vaid erasektori korraldatavate võistluste puhul.
- 3.3. Eelvalikuga võistlus:** mitmeetapilise arhitektuurivõistluse erivorm, kus esimeses etapis valib žürii välja järgmisest etapist osavõtjad nende varem tehtud tööde põhjal. Üldjuhul kasutatakse eelvalikut üksnes spetsiifilise ülesande, erialalise teadmise, kogemuse ja oskuse kokkuviimiseks.

3.4. Mitmeetapiline võistlus on mitmest etapist koosnev arhitektuurivõistlus, mis korraldatakse juhul, kui tegu on keerulise ülesandega. Esimese etapi tulemusena leitakse parimad ideelahendused, mida soovitakse täiendada-täpsustada järgmise etapi korraldamisega. Esimese etapi tulemusena valitakse välja üldjuhul piiratud, kuid valikuks piisav hulk osavõtjaid järgmisesse etappi. Mitmeetapilise võistluse igas etapis järgitakse käesolevat juhendit.

3.5. Rahvusvaheline arhitektuurivõistlus kuulutatakse välja juhul, kui kavandatakse eriti esinduslikku objekti või kohta Eestis. Seejuures ei seata nõudeks kohaliku või piirkondliku projekteerimise varasemat kogemust, piirkondliku või kohaliku harukontori olemasolu ega muid nõudeid kohaliku või piirkondliku projekteerimise eelistamiseks. Riigihanke puhul peab korraldama rahvusvahelise võistluse juhul, kui see vajadus tuleneb riigihangete rahvusvahelistest piirmääradest.

IV VÕISTLUSÜLESANDE LIIGID

Arhitektuurivõistlused jagunevad võistlusülesande kohaselt liikideks järgmiselt.

4.1. Planeeringu eskiisi võistlus korraldatakse mingi piirkonna parima (mahulise) planeeringulise eskiislahenduse leidmiseks. Seejuures kehtivad järgmised põhimõtted.

4.1.1. Võistluse üks eesmärke on leida isik, kellelt peakorraldaja tellib pärast võistlust võidutöö alusel ala üld- või detailplaneeringu.

4.1.2. Riigihanke puhul on planeeringueskiisi võistlus sarnane RHS § 79 lg 1 p-s 1 kirjeldatud ideekonkursiga, mille eesmärk on sõlmida ideekonkursi võitjaga tema pakutud ideekavandi alusel planeerimisteenuse hankeleping.

4.1.3. Võistlusülesande hulka kuuluvad (soovitavalt kohaliku omavalitsuse haldusaktiga kinnitatud) planeeringu lähteseisukohad, mis sisaldavad maa-alale kavandatavate funktsioonide ja ehitusmahtude, avaliku ruumi vajaduste ja olulisemate linnaehituslike seoste kirjeldust ning avalike huvide ja võimalike huvitatud isikute huvide kirjeldust.

4.1.4. Planeeringueskiisi võistlusel võib lisaülesandeks olla ka mõne planeeringualal asuva objekti ehitusprojekti ideelahenduse või eskiisi koostamine.

4.2. Ehitusprojekti eskiisi võistlus korraldatakse hoone või rajatise (k.a avaliku ruumi osa, nt väljaku, tänava või pargi) parima arhitektuurse eskiisi leidmiseks. Seejuures kehtivad järgmised põhimõtted.

4.2.1. Võistluse üks eesmärke on leida isik, kellelt peakorraldaja tellib pärast võistlust võidutöö alusel hoone või rajatise ehitusprojekti arhitektuurse ja asendiplaani osa hilisemad staadiumid.

4.2.2. Riigihanke puhul on ehitusprojekti eskiisi võistlus sarnane RHS § 79 lg 1 p-s 1 kirjeldatud ideekonkursiga, mille eesmärk on sõlmida ideekonkursi võitjaga tema pakutud ideekavandi alusel arhitektuurse projekteerimise teenuse hankeleping.

4.2.3. Võistlusülesande hulka kuulub hoone või rajatise kavandatavate funktsioonide kirjeldus ja ruumiprogramm.

4.2.4. Võistlusülesande hulka kuuluvad (soovitavalt kohaliku omavalitsuse haldusaktiga kinnitatud) ka avalikku huvi väljendavad ehitusprojekti koostamise lähtealused, milleks võivad olla projekteerimistingimused, projekteerimise lähteseisukohad, kehtiv detailplaneering, menetluses olev detailplaneering, detailplaneeringu eskiis või detailplaneeringu lähteseisukohad.

4.2.5. Punktides 4.2.3 ja 4.2.4 nimetatud materjalid ei tohi olla omavahel lahendamatus vastuolus.

4.2.6. Ehitusprojekti eskiisi võistlusel võib lisaülesandeks olla ka objekti ümbruse planeeringu eskiisi või ideelahenduse koostamine.

4.3. Ideelahenduse võistlus korraldatakse arhitektuuri või planeeringute valdkonda kuuluvale probleemile lahendusidee leidmiseks. Seejuures kehtivad järgmised põhimõtted.

4.3.1. Võistluse eesmärk ei ole töö jätkamine võistluse võitjaga pärast võistlust. See asjaolu tuleb võistlustingimustes üheselt ja selgelt välja tuua.

4.3.2. Riigihanke puhul on ideelahenduse võistlus sarnane RHS § 79 lg 1 p-s 2 kirjeldatud ideekonkursiga, mille eesmärk on üksnes ideekavandi saamine, andes ideekonkursi võitja(te)le auhindu või makstes osavõtjatele osalemistasu.

4.3.3. Hea tava kohaselt ei korraldata ideelahenduse võistlust juhul, kui lähteandmed ja peakorraldaja eesmärgid on piisavalt selged selleks, et korraldada planeeringu eskiisi või ehitusprojekti eskiisi võistlus vastavalt p-le 4.1 või 4.2.

V VÕISTLUSE KORRALDAMISE ÜLDPÕHIMÕTTED

- 5.1. Arhitektuurivõistlus korraldatakse siis, kui planeeringu või ehitusprojekti koostamist kavandav isik soovib kaaluda mitut erinevat lahendust ning valida nende hulgast välja parima.
- 5.2. Hea tava kohaselt korraldatakse arhitektuurivõistlus kõigil juhtudel, mil kavandatakse linnaehituslikult keskses kohas asuva või olulist avalikku huvi pakkuva ehitise, samuti iga eriti mahuka või silmatorkava ehitise ning kesksema avaliku ruumi, väljaku, tänava või pargi projekteerimist või suuremate ja kesksamate hoonestusalade planeerimist.
- 5.3. Arhitektuurivõistluse korraldajad lähtuvad võistluse korraldamisel käesolevast juhendist ning vajaduse korral ka juhendi p-s 1.1 nimetatud rahvusvaheliselt tunnustatud dokumentidest.
- 5.4. RHSi mõistes hankijad korraldavad arhitektuurivõistluse (RHSi tähenduses **ideekonkursi**) vastavuses riigihangete seaduse ja käesoleva juhendiga.
- 5.5. Hea tava kohaselt korraldatakse avalik arhitektuurivõistlus koostöös EALiga. Juhul kui võistlust ei korraldata koos EALiga, järgivad korraldajad käesolevat juhendit, pidades EALiga nõu.
- 5.6. Kohalikud omavalitsused jt avaliku sektori asutused saavad arhitektuurivõistluse korraldamise seada ehitusprojektist või planeeringust huvitatud isikule arhitektuurivaldkonnaga seotud kaalutusotsuse (ehitusluba, planeeringu vastuvõtmine) langetamise eeltingimuseks. Hea tava kohaselt seab kohalik omavalitsus niisuguse nõude või korraldab omal algatusel võistluse kõigis p-s 5.2 nimetatud olukordades, eesmärgiga tagada linnaruumi kõrge arhitektuurne tase, võimalikult paljude avalike huvide arvessevõtmine ning võimalikult paljude lahendusvariantide läbikaalumise.
- 5.7. Arhitektuurivõistlust ei korraldata üheskoos arendus- või äriidee konkursiga, ehitus- või arendushanke koosseisus ega hoonestusõiguse või maatüki müügiks korraldatava enampakkumise koosseisus. Kui peakorraldaja soovib korraldada sellelaadse võistluse, siis ta ei tohi nimetada seda arhitektuurivõistluseks. EAL võib lugeda sellelaadseid võistlusi halvaks tavaks ja käsitleda neid juhendi p 15.5 kohaselt.
- 5.8. Võistlustöid hinnatakse lähtuvalt võistlusülesande sisust, seades eesmärgiks lahenduse kvaliteedi. Kui peakorraldaja soovib saada teada teenuste hinda, siis esitavad võistlejad hinnaettepaneku eraldi ümbrikus, mida ei avata enne žürii otsuse teatavakstegemist. Edasise projekteerimis- või planeerimisteenuse hinna seadmine võistlustööde hindamise kriteeriumiks on võistluste halb tava ning EAL võib seda käsitleda juhendi p 15.5 kohaselt.
- 5.9. Võistlustööde anonüümsus tagatakse kogu võistluse ajal. Kõigi võistlejate tööd esitatakse ja töid hinnatakse anonüümselt.
- 5.10. Võistlustingimused, žürii protokollid, küsimused ja vastused, samuti võistlustööd ja neile lisatud dokumendid koostatakse Eesti võistluse puhul eesti keeles, rahvusvahelise võistluse puhul eesti ja/või inglise keeles.
- 5.11. Võistluse korraldamiseks moodustavad korraldajad võistluse toimkonna, kes korraldab kogu võistluse korraldamise, sealhulgas võistlustingimuste koostamise, võistluse väljakuulutamise, küsimustele vastamise, võistlustööde vastuvõtmise, žürii ja kvalifitseerimiskomisjoni istungite kokkukutsumise, tulemuste avalikustamise ja esitlemise (näituse, kataloogide ja trükiste koostamine). Võistluse toimkonda kuulub žürii sekretär.
- 5.12. Võistluse korraldamiseks koostavad korraldajad võistluse eelarve. Hea tava kohaselt jaguneb eelarve järgmiselt.

- 5.12.1. Auhinnad ja osalemistasud, mis on proportsioonis võistluse keerukuse, suuruse ja tähtsusega ning on vähemalt vastavuses väljakujunenud konsultatsiooni- ja projekteerimisteenuse hindadega või väljakujunenud auhinna ja osalemistasude suurusega.
- 5.12.2. Võistlustingimuste koostamine, mille hind on vähemalt vastavuses väljakujunenud konsultatsiooni- ja projekteerimisteenuse hindadega.
- 5.12.3. Sõltumatute žüriiliikmete tasu, mis on vastavuses väljakujunenud konsultatsiooniteenuse hinnaga. (Teistele žüriiliikmetele maksab liikme soovi korral samaväärset tasu asutus, mida vastav žürii liige esindab.)
- 5.12.4. Ekspertide tasud, mis on vähemalt vastavuses väljakujunenud konsultatsiooni- ja projekteerimisteenuse hindadega.
- 5.12.5. Võistluse korraldamisega seotud kulud, mis on vähemalt vastavuses tegelike kulutustega.
- 5.12.6. Muud kulud, mis võivad tulla ette võistluse korraldamisel.

VI VÕISTLUSTINGIMUSED

6.1. Arhitektuurivõistluse tingimuste avaldamine kujutab endast lepingu pakkumist võistluse peakorraldaja poolt ja on korraldajale siduv. Võistlustöö esitamisega aktsepteerib võistlusest osavõtja seda lepingut. Võistlustingimused moodustavad ka peakorraldaja ja nimekaardil nimetatud osavõtja vaheliste edasiste suhete ja sõlmitavate lepingute õigusliku aluse.

6.2. Võistlustingimused koosnevad järgmistest osadest ja need koostatakse järgneva struktuuri alusel.

6.2.1. A. Võistlustingimuste üldosa

- A 1. Võistluse korraldajad / ideekonkursi hankija
- A 2. Võistluse vorm
- A 3. Võistlusülesande liik, võistluse objekt ja põhieesmärk
- A 4. Võistluse ajakava
- A 5. Osavõtjad ja nende kvalifitseerimiskriteeriumid
- A 6. Žürii ja kvalifitseerimiskomisjoni koosseis
- A 7. Auhindade ja osalemistasude suurus ning väljamaksmine
- A 8. Esitatava pakendi nõutav koosseis ning võistlustöö vorm, maht, koosseis ja keel
- A 9. Võistlustööde hindamiskriteeriumid
- A 10. Muud üldtingimused

6.2.2. B. Võistlusprotsess

- B 1. Võistlustingimuste väljastamine
- B 2. Küsimuste esitamine ja neile vastamine
- B 3. Võistlustöö esitamine ja anonüümsuse tagamine
- B 4. Võistleja kvalifitseerumine või väljalangemine
- B 5. Žürii töökord
- B 6. Võistlustulemuste avalikustamine
- B 7. Võistluse tutvustamine meedias
- B 8. Auhindamata/väljaostmata võistlustööde tagastamine, korraldajate vastutus
- B 9. Auhinnatud/väljaostetud võistlustööde kasutamine, lepingu sõlmimine võitjaga
- B 10. Muud toimingud võistlusprotsessis

6.2.3. C. Võistlusülesanne

- 6.2.3.1. Võistlusülesanne on vabas vormis esitatav, kuid selgelt sõnastatud ja põhjalikult kirjeldatud võistluseesmärgi püstitus, mis selgitab osavõtjale võistluselt oodatava võistlustöö sisu.
- 6.2.3.2. Võistlusülesanne sisaldab p-s 4.1.3 või p-des 4.2.3–4.2.5 kirjeldatud lähteandmeid.
- 6.2.3.3. Võistlusülesanne koostatakse varasema, kõiki olulisi asjaolusid arvestava analüüsi alusel. Ülesandes peavad era- ja avalikud huvid olema tasakaalus.
- 6.2.3.4. Kui võistlusülesandele eelnenud analüüsid pole piisavad või kui ülesanne nõuab võistlusest osavõtjalt põhjendamatult suure ehitusmahu või piirkonda sobimatu funktsiooni planeerimist või kui ruumiprogramm ei võimalda normaalselt ja tasakaalustatult funktsioneeriva ehitise projekteerimist, siis loetakse see võistluste halvaks tavaks ning EAL võib seda võistlust käsitleda juhendi p **15.6** või **15.7** kohaselt.
- 6.2.3.5. Peakorraldaja kinnitab võistlusülesande heakskiitmisega, et ta aktsepteerib kõiki sellele vastavaid võistlustöid samaväärselt olukorraga, kus ta oleks need tööd tellinud.

6.2.4. D. Alusmaterjalid ja lisateave

Sisaldab võistlustöö koostamiseks vajalikku alusmaterjali ja lisateavet, näiteks:

- piirkonna ja krundi alusplaanid;
- fotod ja aerofotod võistlusosalast;
- uuringud (nt linnaruumi analüüs, geoloogia, dendroloogia, liiklus);
- varem koostatud projektid ja planeeringud;
- olemasolevate hoonete mõõdistused;
- muinsus- või looduskaitsest tulenevad eritingimused;
- kõik asjassepuutuvad dokumendid;
- ümbruskonna makett.

6.3. Võistlustingimused koostab või neid kontrollib isik, kellele on antud volitatud arhitekti kutsekvalifikatsioon kutseeaduse mõistes.

6.4. Võistlustingimused kooskõlastatakse enne võistluse väljakuulutamist üldjuhul peakorraldaja ja kohaliku omavalitsusega ning avaliku võistluse korral hea tava kohaselt EALI eestseisusega.

VII VÕISTLUSEST OSAVÕTJAD

7.1. Avalikust arhitektuurivõistlusest osavõtt on avatud:

- 7.1.1. kõigile arhitektidele, kellele on antud volitatud arhitekti kutsekvalifikatsioon kutseeaduse mõistes;
- 7.1.2. arhitektide rühmadele, kus vähemalt ühele arhitektile on antud volitatud arhitekti kutsekvalifikatsioon kutseeaduse mõistes;
- 7.1.3. planeerimis- või projekteerimisvaldkonnas tegutsevatele juriidilistele isikutele, kelle vastutavale spetsialistile on antud volitatud arhitekti kutsekvalifikatsioon kutseeaduse mõistes.

7.2. Arhitektuurivõistlusest osavõtjale esitatavad kvalifikatsiooninõuded täpsustatakse võistlustingimustes. Võistlus võib erandina olla lisaks volitatud kutsekvalifikatsiooniga arhitektidele avatud ka teistele arhitektiharidusega isikutele ning arhitektuurieriala üliõpilastele.

7.3. Olenevalt võistlusülesande eripärast võib võistlus olla avatud ka mõne muu kvalifikatsiooniga osavõtjatele (sisearhitektid, maastikuarhitektid, planeerijad, disainerid, kujurid jt).

7.4. Rahvusvahelisest võistlusest osavõtja kvalifikatsiooninõue peab olema samaväärne Eesti võistlejatele esitatud nõuetega.

7.5. Kutsutud võistluse osavõtjad nimetatakse võistlustingimustes. Kutsutud võistlusel on vähemalt kolm osavõtjat.

7.6. Võistlusest ei tohi võtta osa žürii esimees, liikmed ja eksperdid, samuti kvalifitseerumiskomisjoni liikmed, võistlustingimuste koostaja ning isikud, kes on võistluse ettevalmistamise ja korraldamise tõttu selgelt eelistatud olukorras ja/või kes võiksid mõjutada žürii otsuseid.

7.7. Võistlusest ei tohi võtta osa ka p-s 7.6 nimetatud isikute:

- 7.7.1. lähikondsed (abikaasad, elukaaslased, otsejoones ülenejad ja alanejad sugulased, õed, vennad);
- 7.7.2. äripartnerid, kes on osanikud või aktsionärid nendega samas projekteerimis- või planeerimisvaldkonnas tegutsevas äriühingus;
- 7.7.3. tööalases alluvussuhetes olevad töökaaslased.

7.8. Juriidiline isik ei tohi võtta võistlusest osa juhul, kui tema osanike, aktsionäride või töötajate hulgas leidub p-s 7.6 või 7.7 nimetatud isikuid.

VIII ŽÜRII KOOSSEIS

- 8.1. Žürii moodustatakse korraldajate koostöös enne arhitektuurivõistluse väljakuulutamist.
- 8.2. Žürii koosneb esimehest, liikmetest, varuliikmetest, ekspertidest ja sekretärist.
 - 8.2.1. Žürii **esimees** juhib žürii tööd ja üldjuhul esindab žüriid avalikkuse ees. Žürii esimees on ühtlasi žürii liige.
 - 8.2.2. Hääleõigus on ainult žürii **liikmetel**, kaasa arvatud žürii esimehel. Žüriis on hea tava kohaselt paaritu arv (vähemalt viis) hääleõigusega liiget.
 - 8.2.3. Žürii **varuliige** võtab osa žürii tööst ning tal on hääleõigus asendusliikmena vaid juhul, kui mõni žürii liige ei saa osaleda otsuse langetamisel.
 - 8.2.4. Žürii **ekspert** on erialaasjatundja, kelle žürii kaasab vajaduse korral oma töösse või kellelt ta palub mingis eriküsimuses hinnangut. Ekspertil ei ole hääleõigust.
 - 8.2.5. Žürii **sekretär** korraldab žürii tööd, osaleb selles ja vormistab protokollid. Sekretär on ühtlasi võistluse toimkonna liige. Sekretäril ei ole hääleõigust.
- 8.3. Žürii esimehe ja liikmete, samuti võimalusel žürii sekretäri ja ekspertide nimed loetletakse võistlustingimustes. Võistlustingimustes määratakse vähemalt üks žürii varuliige.
- 8.4. Võistlustingimuste koostaja ei ole hea tava järgi žürii liige ega sekretär, kuid ta võib olla ekspert.
- 8.5. Žürii enamuse moodustavad arhitektid, kellele on antud volitatud arhitekti kutsekvalifikatsioon. Arhitektidest žüriiliikmed on oma otsustes sõltumatud.
- 8.6. Ülejäänud osa žüriist moodustavad peakorraldaja, huvitatud poolte ning võistluse tulemusel saadava ehitusprojekti või planeeringu lahendust menetleva kohaliku omavalitsuse või riigiasutuste esindajad.
- 8.7. Rahvusvahelise võistluse žürii vähemalt üks liige peab olema rahvusvaheliselt tunnustatud arhitekt.

IX AUHINNAD JA OSALEMISTASUD

- 9.1. Avalikel arhitektuurivõistlustel antakse üldreeglina välja I, II ja III auhind ning üks kuni neli ergutusauhinda. I, II ja III auhinna ning ergutusauhinna suuruse sobiv suhe on 4:3:2:1. Auhindade arv ja suurused näidatakse võistlustingimustes. I auhinna saanud võistlustöö on hea tava kohaselt ühtlasi võistluse võitja.
- 9.2. Kutsutud osavõtjatele nähakse ette võrdne osalemistasu, mille suurus määratakse võistlustingimustes ning see on vähemalt vastavuses väljakujunenud konsultatsiooni- ja projekteerimisteenuse hindadega. Kutsutud osavõtjatega võistluse puhul võib võitjatele määrata avalike võistluste põhimõttel lisaauhinnad (p 9.1 kohaselt).
- 9.3. Kui avalikul võistlusel hindamisele kuulunud tööde arv osutub võrdseks kõigi auhindade arvuga pluss kolm või väiksemaks sellest, võib žürii osa auhindu ära jätta. I auhind jäetakse ära üksnes siis, kui žürii tunnustab võistluse ühtlasi ebaõnnestunuks või otsustab järgmise etapi korraldamise vajalikkuse.
- 9.4. Žürii ei saa auhindade suurusi muuta. Erandina võib žürii ilmselgelt võrdsete võistlustööde korral auhindadeks määratud summad ümber jagada, andes neile töödele võrdsed auhinnad, mille suurus on jagatavate auhindade aritmeetiline keskmine. I preemiat ja preemiafondi suurust ei ole õigus vähendada.
- 9.5. Auhinnad ja osalemistasud maksab välja peakorraldaja, kui võistlustingimustes pole määratud teisiti.

9.6. Nimekaardil märgitud isiku(te)le makstakse auhind või osalustasu välja hiljemalt ühe kuu jooksul pärast võistlustulemuse väljakuulutamist nimekaardil märgitud arvelduskonto(de)le. Auhinna väljamaksmisel füüsilisele isikule on maksjal õigus pidada sellest kinni tulumaks. Auhindu ja osalemistasusid ei maksustata muude maksudega.

X VÕISTLUSE KORRALDAMINE VÕISTLUSTÖÖDE ESITAMISENI

- 10.1.** Avaliku võistluse kuulutab peakorraldaja välja meedias, sh vähemalt ühes üle-eestilises päevalehes ja korraldajate veebisaitidel. Riigihanke puhul kuulutab hankija võistluse lisaks välja ka riigihangete registris.
- 10.2.** Rahvusvahelise võistluse väljakuulutamise teate saadab peakorraldaja lisaks rahvuslikesse arhitektide liitudesse ja suuremate rahvusvahelise levikuga arhitektuuriajakirjade toimetustele.
- 10.3.** Kutsutud võistlus kuulutatakse välja võistlustingimuste saatmisega kutsutud osavõtjatele.
- 10.4.** Võistluse väljakuulutamisest kuni võistlustööde esitamise tähtajani on aega vähemalt kolm kuud.
- 10.5.** Avaliku võistluse tingimusi väljastatakse kuulutuses märgitud kohtades digitaalselt ja vajaduse korral paber kandjal.
- 10.6.** Korraldajad võivad nõuda võistlejalt registreerimist ja registreerimistasu maksmist. Nad võivad nõuda tasu ka üksnes paber kandjal võistlustingimuste eest, pakkudes võistlustingimusi digitaalselt tasuta.
- 10.7.** Võistlusest osavõtjad võivad esitada põhjendatud ja asjassepuutuvaid küsimusi võistlustingimuste täpsustamise kohta. Küsimuste esitamise ja vastamise kord täpsustatakse võistlustingimustes. Küsimuste esitamise viimane tähtaeg on 2 nädalat enne võistlustööde esitamise tähtaega. Küsimustele vastab võistluse toimkond või sekretär, konsulteerides võistlustingimuste vastava osa koostajaga. Küsimustele tuleb vastata 5 tööpäeva jooksul. Võistluse korraldajad tagavad küsimuste esitajate anonüümsuse ning kõikide küsimuste-vastuste kättesaadavuse võrdselt kõikidele osavõtjatele.
- 10.8.** Kui korraldaja peab vajalikuks võistlejate kvalifitseerimist, siis kvalifitseerimisdokumentide esitamiseks määratakse võistlustingimustes tähtaeg, mis on hea tava kohaselt hiljemalt 2 kuud enne võistlustööde esitamise tähtaega. Kvalifitseerimiskomisjoni töö korraldatakse järgmiste põhimõtete järgi:
- 10.8.1 Dokumentide vastuvõtmine toimub samadel põhimõtetel ja tingimustel kui võistlustööde vastuvõtmine (kirjeldatud punktis 10.9 ja 10.10).
 - 10.8.2 Kvalifitseerimiskomisjon kvalifitseerib võistlejad dokumentide alusel ning ei hinda võistlustööde koosseisu ega sisu.
 - 10.8.3 Juhul kui kvalifitseerimisdokumentidest ei selgu mingil põhjusel võistleja kvalifitseerumine, kontrollib komisjon omaalgatuslikult võistleja vastavaid andmeid riiklikest registritest või võtab võistlejaga andmete täpsustamise eesmärgil ühendust.
 - 10.8.4 Kvalifitseerimiskomisjon avalikustab kvalifitseerunud võistlejad hiljemalt 10 päeva peale kvalifitseerimisdokumentide esitamise tähtaega.
- 10.9.** Võistlustöid võetakse vastu võistlustingimustes määratud aadressil. Vastuvõtja tagab tööde vastuvõtmise kuni tingimustes märgitud kuupäeva ja kellaajani.
- 10.10.** Võistlusest osavõtja võib saata võistlustöö posti või kullerteenusega. Saadetud võistlustööl peab olema hiljemalt võistluse tähtajana märgitud kuupäeva postitempel. Võistlustingimustega saab korraldada saadetud tööde vastuvõtmise kahel viisil:
- 10.10.1. võistlustingimustes määratakse kõige hilisem kuupäev, millal võistlustöö peab vastuvõtjale laekuma. Sel juhul pole vastuvõtjal pärast selle kuupäeva tööpäeva lõppu kohustust tööd vastu võtta;
 - 10.10.2. võistleja saadab vastuvõtjale e-posti või faksi teel postikviitungi koopia. Sel juhul ootab vastuvõtja ära kõik õigel ajal postitatud ning mõistliku aja jooksul (Eesti võistluse puhul kuni üks nädal, rahvusvahelise võistluse puhul kuni üks kuu) saabuval tööd, võttes vajaduse korral ühendust vastava posti- või kullerteenuse pakkujaga.

10.11. Võistlusest osavõtja esitab kogu võistlusele esitatava materjali ilma märgusõna ja väliste eraldusmärkideta pakendis. Võistlustöö võtab vastu selleks volitatud isik, kes peab tagama võistlustööde anonüümsuse ning ei tohi olla žürii liige, varuliige ega ekspert. Võistlustöö vastuvõtja kirjutab pakendile järjekorranumbri ja vastuvõtmise aja ning annab võistlustöö toojale samasisulise kviitungi.

XI VÕISTLUSELE ESITATAVA PAKENDI KOOSSEIS

11.1. Võistlusele esitav pakend sisaldab võistlustööd ning võistlustingimustega nõutud kinniseid ja läbipaistmatuid ümbrikke. Kõik ümbrikud ning iga võistlustöö element (joonis, makett, seletuskiri jm) peavad olema varustatud märgusõnaga (embleem või numbrikombinatsioon ei ole lubatud).

11.2. Pakendis olev ümbrik märkega „**Nimekaart**“ sisaldab järgmisi andmeid:

11.2.1. võistlustöö märgusõna;

11.2.2. võistlusest osavõtja nimi (juriidilise isiku ärinimi või füüsilise isiku nimi, kellega võidu korral sõlmitakse leping töö jätkamiseks pärast võistlust) ja kontaktandmed;

11.2.3. võistlustöö autorite nimed ja allkirjad (soovitavalt ka kontaktandmed);

11.2.4. võistluse auhinna või osalemistasu jagunemine ning pangakontod nende väljamaksmiseks;

11.2.5. märke, kellele kuuluvad võistlustöö autorite varalised õigused.

11.3. Võistlustingimused võivad nõuda võistlejalt eraldi ümbrike esitamist järgmiste märgetega:

11.3.1 „**Kvalifitseerimisdokumendid**“, mille esitamist nõutakse üksnes erandjuhul, kui kvalifitseerimist ei viidud läbi enne võistlustööde esitamist vastavalt p 10.8. Juhul kui kvalifitseerimine viidi läbi 10.8 kohaselt esitatakse ümbrik „**Osaleja andmed**“, milles märgitakse kvalifitseerumise kontrollimiseks osaleja nimi ja kontaktandmed.

11.3.2 „**Hinnaettepanek**“, milles esitatakse võistlustöö alusel teostatava projekteerimis- või planeerimisteenuse hind;

11.4. Pakendis sisalduv võistlustöö esitatakse järgmises koosseisus:

11.4.1. graafiline materjal esitatakse järgal alusel, kui ei ole nõutud teisiti. Jooniste kvaliteet peab olema printimiskõlblik ja võimaldama korraldajatel demonstreerida võistlustöid avalikul näitusel;

11.4.2. seletuskiri esitatakse üldjuhul eraldi prinditult, köidetult ja A4-formaadis;

11.4.3. võistlustöö koosseisus võib olla ka muud materjali, näiteks makett vms;

11.4.4. võistlustöö graafiline ja kirjalik materjal ning fotod maketist esitatakse üldjuhul samal ajal ka digitaalselt pdf- või jpg-formaadis.

XII VÕISTLUSTÖÖDE HINDAMINE JA TULEMUSTE OTSUSTAMINE

12.1. Kvalifitseeritud võistlustööd avatakse žürii esimesel istungil. Kvalifikatsiooninõude olemasolu korral peab võistlejate kvalifitseerumine olema otsustatud enne žürii esimest istungit.

12.2. Žürii otsustab esimesel istungil, millised tööd kuuluvad hindamisele. Võistlustöö ei kuulu hindamisele ning langeb välja juhul, kui:

12.2.1. võistlusest osavõtja on rikkunud anonüümsusnõuet või kui puudub ümbrik „Nimekaart“;

12.2.2. võistlustöö on esitatud või välja saadetud pärast tähtajana märgitud kuupäeva;

12.2.3. žürii hinnangul ei vasta võistlustöö ilmselgelt võistlusülesandele;

12.2.4. žürii peab tööd arhitekti kutseala nõuetele ilmselgelt mittevastavaks;

12.2.5. kvalifitseerimiskomisjon ei kvalifitseerinud võistlusest osavõtjat.

12.3. Võistlustööde hindamisel (žürii istungitel) võivad viibida vaid žürii esimees, liikmed, varuliikmed, sekretär ja eksperdid. Žürii istungit juhib žürii esimees.

12.4. Žürii on oma otsustes ja arvamustes sõltumatu ning lähtub üksnes võistlusülesande sisust ja võistlustingimustes esitatud kriteeriumidest.

12.5. Žürii otsustab võistluse tulemused viimasel istungil üldjuhul konsensuslikult. Kui konsensus ei saavutata, hääletatakse. Igal žürii liikmel on üks hääl.

- 12.6.** Hääletamist alustatakse I auhinna saaja või võistluse võitja valimisest. Võitja loetakse valituks, kui hääletamisele pandud võistlustöö poolt on üle poole žürii liikmetest. Seejärel jätkatakse hääletamist järjest II, III ja ergutusauhindade valimisega samal meetodil.
- 12.7.** Võistlustulemuse otsustamine punktide või hinnete andmise teel on halb tava. Žürii võib erandjuhul kasutada abivahendina mitmesuguseid hindamismeetodeid, kuid need ei saa asendada lõppotsuse tegemist konsensuse või hääletamise teel p **12.6** kohaselt.
- 12.8.** Rohkearvulise osavõtuga ja kõrgetasemelise võistluse puhul võib žürii mõne võistlustöö lisaks ära märkida (kiitust avaldada).
- 12.9.** Žürii teeb vajaduse korral lisaks otsuse võistlustulemuste edasise kasutamise ja edasise planeerimise või projekteerimise kohta. Žürii võib teha ka otsuse võistluse järgmise etapi korraldamiseks või kuulutada võistluse ebaõnnestunuks, kui see ei andnud piisavalt kvaliteetset tulemust.

XIII ŽÜRII PROTOKOLLID JA TULEMUSE AVALIKUSTAMINE

- 13.1.** Žürii esimesel istungil koostab žürii sekretär võistlustööde **avamise protokoll**i, milles fikseeritakse:
- 13.1.1. esitatud tööde arv;
 - 13.1.2. saabumise järjekorranumbrile vastav märgusõna ning vastavas pakendis sisaldunud materjalide loetelu;
 - 13.1.3. hindamisele pääsenud ja väljalangenud tööd (koos väljalangemise põhjusega).
- 13.2.** Žürii viimasel istungil koostab sekretär **lõpp-protokoll**i, mis sisaldab:
- 13.2.1. kõigi võistlustööde üldiseloostuse;
 - 13.2.2. auhindade jagamise otsuse koos põhjendusega;
 - 13.2.3. otsuse võistluse võitja kohta;
 - 13.2.4. edasise tegevuse ettepanekud;
 - 13.2.5. žürii liikmete võimalikud eriarvamused.
- 13.3.** Avamise protokoll ja lõpp-protokoll on avalikud. Žürii esitab need toimkonnale avalikustamiseks kohe pärast seda, kui žürii liikmed on protokollid heaks kiitnud. Žürii vahepealsed tööprotokollid avalikustamisele ei kuulu.
- 13.4.** Žürii lõpp-protokoll*i* allkirjastamise järel avalikustatakse auhinnatud tööde märgusõnad, määratakse kindlaks tulemuste väljakuulutamise aeg ja koht, mis avaldatakse avaliku võistluse puhul meedias ning millest kutsutud võistluse puhul teatatakse kõigile osavõtjatele. Võistlustööde sisu ei avalikustata enne võistlustööde autorite avalikustamist.
- 13.5.** Žürii liikmed ning žürii töösse kaasatud eksperdid ja muud isikud tagavad žürii töös osalemisel saadud teabe konfidentsiaalsuse ning välistavad selle teabe kättesaadavuse kolmandatele isikutele teisiti, kui avalikustamisele kuuluvate žürii istungite protokollide ja nendes sisalduva teabe teel. Žürii volitab oma liiget/liikmeid analüüsima võistluse tulemusi meedias.
- 13.6.** Avaliku võistluse auhinnatud ja äramärgitud võistlustööde nimekaartidega ümbrikud avatakse võistlustulemuste avalikul väljakuulutamisel, kus avalikult nimetatakse võistlusest osavõtja nimi ja võistlustöö autorite nimed.
- 13.7.** Kui võidutööde avalikustamisel tuleb ilmsiks, et auhinnatud töö autor(id) on isik(ud), kellel polnud osavõtuõigust, peab žürii uuesti kokku tulema ja uue otsuse tegema.

XIV VÕISTLUSELE JÄRGNEV TEGEVUS JA VÕISTLUSTÖÖDE KASUTAMINE

- 14.1.** Avaliku võistluse võistlustöödest korraldatakse avalik näitus, kuhu pannakse välja žürii protokollid ning ekspertide arvamus(ed) võistlustööde kohta (arvamus(t)e olemasolu korral). Peakorraldaja eksponeerib auhinnatud võistlustöid oma veebisaidil.
- 14.2.** Au hinnatud või osalemistasuga tasustatud võistlustööde omandiõigus läheb peakorraldajale või mõnele teisele võistlustingimustes nimetatud korraldajale üle auhindade või osalemistasude väljamaksmise hetkest. Peakorraldaja võib omandada osavõtjalt lisaks ka mõne auhindamata võistlustöö, tasudes selle eest ergutusauhinnaga võrdse summa.
- 14.3.** Au hindamata ja väljaostmata tööd tagastatakse osavõtjatele võistlustingimustes määratud korras.
- 14.4.** Kõikide võistlustööde autorite isiklikud õigused jäävad nende autoritele.
- 14.5.** Kõikide võistlustööde autorite varalised õigused kuuluvad võistlustööga esitatud ja autorite poolt allkirjastatud nimekaardil osavõtja poolt nimetatud isikutele.
- 14.6.** Võistluse ja võistlustingimustega ei saa määrata autori(te) varaliste õiguste üleminekut osavõtja nimetatud isikule teistele isikutele enne osavõtja sellekohast tahteavaldust ning vastavasisulise lepingu sõlmimist korraldajate ja osavõtja vahel. Kui võistlusega seda põhimõtet rikutakse, siis loetakse see võistluse halvaks tavaks ning EAL võib käsitleda võistlust juhendi p **15.5** kohaselt.
- 14.7.** Juhendi p-des **4.1** ja **4.2** nimetatud võistluste korral alustab peakorraldaja pärast võistluse lõppu võistluse võitjaga läbirääkimisi planeerimis- või projekteerimisteenuse lepingu sõlmimiseks. Juhul kui võistlustingimused nägid ette ümbriku „Hinnaettepanek“ avamise, siis alustatakse läbirääkimisi selle ümbriku avamisega võitja ja peakorraldaja esindajate juuresolekul.

XV EALI OSALEMINE VÕISTLUSTE KORRALDAMISEL

- 15.1.** Eesti Arhitektide Liitu esindab võistluste korraldamisega seotud küsimustes EALI eestseisus.
- 15.2.** EALI eestseisus lahendab vajaduse korral eriolukordades tekkinud küsimused, mida käesolev juhend ei käsitle, samuti võistlustingimuste koostamisel, võistluse korraldamisel või võistlusele järgnenud tegevuses tekkinud lahkkelid.
- 15.3.** EALI eestseisus annab vajaduse korral hinnangu võistluse auhindade või osalemistasude sobiva suuruse, võistlusest osavõtjate või žürii liikmete sobivate kvalifikatsiooninõuete või võistlustingimuste piisava põhjalikkuse kohta.
- 15.4.** Arhitektuurivõistluse korraldamiseks võivad võistlusest huvitatud isik (peakorraldaja) ja EAL sõlmida lepingu, mille järgi EAL korraldab võistluse ning nõustab peakorraldajat kõigis sellega seotud küsimustes. Kõik võistluse korraldamisega seotud kulud (auhinnad ja osalemistasud, žüriiliikmete tasud, võistlustingimuste koostamine, võistlustulemuste avaldamine ja säilitamine, näituse korraldamine jm kaudsed kulud) kannab sel juhul peakorraldaja.
- 15.5.** Juhul kui võistluse tingimused rikuvad oluliselt käesoleva juhendi põhimõtteid või kui võistlus korraldatakse halva tava kohaselt, siis soovib EALI eestseisus oma liikmetel võistlusest mitte osa võtta ning loobuda ka žürii töös osalemisest, saates üldjuhul oma liikmetele ja meediale sellekohase märgukirja ning avaldades sama teabe EALI veebisaidil.
- 15.6.** Juhul kui võistluse korraldamisel rikuti käesoleva juhendi põhimõtteid niisuguses ulatuses, et see seab kahtluse alla võistluse tulemuse kvaliteedi, kaalutletuse, erapooletuse või

professionaalsuse, siis võib EALI eestseisus anda kohalikule omavalitsusele soovitusel võistluse alusel valitud ehitusprojekti või planeeringu eskiisi mitte heaks kiita.

15.7. EALI eestseisus võib erandkorras aktsepteerida käesolevast juhendist kõrvalekaldumist, kui see on võistlustulemuse huvides vajalik ja põhjendatud ning ei ole vastuolus käesoleva juhendi üldpõhimõtetega.

Juhendi on koostanud EALI töörühm koosseisus:

Tõnu Laigu

Toomas Paaver

Tiina Tallinn

Illimar Truverk

Ingrid Mald-Villand